

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Міністерства освіти і
науки України**

20 08 2025 № 1163

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

I. Особливість мистецької освітньої галузі

Мистецтво — один із фундаментальних способів пізнання світу. Воно доповнює раціональне мислення, даючи змогу людині осмислювати реальність через чуттєве, образне та символічне сприйняття. Його витoki, — з-поміж іншого, — й у грі. Мистецтво, як і гра, народжується з внутрішнього прагнення досліджувати, перевтілюватися, експериментувати. Саме гра — базовий спосіб розвитку в дитинстві, і мистецтво продовжує її траєкторію, перетворюючи інтуїтивну взаємодію зі світом на усвідомлене творення смислів.

Завдяки мистецтву ми розвиваємо уяву, емоційну чутливість, здатність бачити невидиме та надавати голос неспроговореному. Художня практика не лише дає можливість людині виражати себе, але й створює передумови для розуміння — себе, інших та світу.

Мистецтво формує відчуття складності, неоднозначності, глибини — і водночас дає безпечний простір для сумніву, діалогу та пошуку нових смислів. Саме тут починається свобода — можливість бути автентичним, не втрачаючи зв'язку з іншими.

У світі, де цифровізація, автоматизація та штучний інтелект трансформують традиційні професії, саме творче мислення залишається однією з переваг людини. Мистецька освітня галузь формує мислення, що вирізняється гнучкістю, інноваційністю та критичністю — ключовими якостями, які забезпечують не лише здатність адаптуватися до майбутніх викликів, а й активну участь у культурному, соціальному та громадянському житті.

Мистецтво в системі шкільної освіти — це простір свободи, уяви та співтворення. У навчанні воно виконує унікальну функцію — створює умови для вільного дослідження, інтуїтивного мислення, відчуття краси та емпатії. Це простір, де учні та учениці можуть досліджувати себе та світ у безпечний, відкритий і натхненний спосіб.

Мистецька освітня галузь є визначальною в процесі формування внутрішньо вмотивованої, культурно свідомої особистості, яка не просто споживає змісти, а створює їх — як активний учасник / активна учасниця екосистеми культури.

Навчання мистецтва в закладах загальної середньої освіти сприяє формуванню:

- культурної ідентичності та відкритості до інших культур;
- навичок міжособистісного діалогу та співпраці;
- здатності мислити нестандартно, працювати з багатозначністю та символами;
- вміння розпізнавати власні емоції та емоції інших, а також здійснювати емоційну регуляцію;

- навичок самовираження та соціального залучення;
- вміння інтерпретувати мистецькі повідомлення й осмислювати культурні феномени;
- досвіду співтворення та колективної рефлексії.

Відповідно до Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (Ціль 4. Якісна освіта)¹, якісна освіта має сприяти формуванню культури миру, громадянської відповідальності, поваги до прав людини, гендерної рівності та культурного розмаїття. Мистецтво, особливо сучасне, є природним середовищем для такого навчання.

В українському контексті, де суспільство переживає глибокі трансформації, пов'язані з війною та інтенсивним розвитком власної культурної ідентичності, мистецька галузь у

¹ Цілі сталого розвитку ООН в Україні.

зкладах загальної середньої освіти має бути платформою для культурного відновлення, формування суб'єктності, укорінення в українській ідентичності й водночас відкритості до світу.

Наприклад, спільне вивчення та інтерпретація творів українського мистецтва (народного, класичного, сучасного), створення художніх робіт на теми пам'яті, родинної історії або локальної спадщини допоможуть учням / ученицям краще усвідомити власне походження та цінність культурної тяглості. Участь у мистецьких проєктах, які пов'язані з осмисленням сьогодення — війни, викликів, прав людини, — сформує в учнівства суб'єктну позицію, здатність висловлюватися, співпереживати й брати відповідальність за зміст, який вони створюють.

Сучасні уроки мистецької освітньої галузі мають стати простором, де дитина відкриває власні таланти, навчається співпрацювати з іншими, розвиває емпатію, інтерес до різних культурних практик і поступово набуває культурної ерудиції — знань і досвіду, які допомагають орієнтуватися в історії мистецтва, сучасних візуальних кодах і культурному контексті. Освітня галузь повинна сприяти формуванню особистості, яка:

- має внутрішню мотивацію до пізнання та творчого пошуку;
- знає свої сильні сторони та прагне розвивати їх;
- має досвід співпраці та командної роботи;
- усвідомлює власну культурну ідентичність і цінує мистецтво різних народів і епох;
- здатна бути і творцем / творчицею, і вдумливим реципієнтом / реципієнткою культури.

Метою мистецької освітньої галузі є формування внутрішньо вмотивованої, культурно свідомої, вільної та творчої особистості, яка здатна пізнавати себе і світ, досліджувати власну національну ідентичність, мислити критично й образно, висловлювати свою позицію засобами мистецтва та діяти відповідально в культурному середовищі.

Історія розвитку галузі у вітчизняній освіті демонструє поступовий перехід від академічної моделі «естетичного виховання» до сучасного інтегративного підходу, орієнтованого на учня / ученицю як творця / творчині сенсів. Сьогодні завданням школи є не лише ознайомлення учнівства з мистецтвом, а й формування його свідомого, критичного ставлення до культури як середовища існування та розвитку.

Мистецька освітня галузь поєднує традиційні компоненти музичного та образотворчого мистецтв, які були основою попередньої освітньої парадигми, із сучасними мистецькими практиками, включно з медіакультурою, дизайном, цифровим мистецтвом. Така інтеграція розширює горизонти навчання мистецтву — від академічного опановування техніками до опанування способів створення й осмислення змісту в умовах медіареальності. Вихід за межі класичних форм дозволяє учнівству розвивати не лише естетичний смак, а й критичне ставлення до візуальної культури, уміння інтерпретувати сучасні культурні явища та створювати власні мистецькі висловлювання у нових форматах.

II. Мета мистецької освітньої галузі

Мистецька освітня галузь сприяє розвитку творчості, креативного мислення, естетичного сприйняття та здатності до критичного осмислення різних видів мистецтва.

Вона забезпечує розвиток культурної компетентності, допомагає учням / ученицям сформувати своє ставлення до різних культурних феноменів. Учнівство вчиться інтерпретувати мистецтво та співіснувати з ним, що сприяє самоусвідомленості та розвиває здатність розуміти інших.

В основі галузі лежить практичний підхід, мета якого не лише дати дитині можливість дослідити та розвинути власний творчий та креативний потенціал, а й сформувати компетентного учасника / учасниці екосистеми культури, який отримує радість від творчого

та креативного пошуку, дослідження та пізнання. PISA² визначає креативне мислення як компетентність особистості продуктивно залучатися до генерування, оцінювання та вдосконалювання ідей, результатом чого може стати прийняття оригінальних та ефективних рішень, поступ у знаннях і дієвий прояв фантазії. Відповідно до рамкового документу PISA 2022 щодо оцінювання креативного мислення, у межах моніторингу ступінь креативності учнів / учениць визначається відповідно до того, наскільки запропоновані ними рішення певних проблемних завдань є оригінальними, нешаблонними, нетривіальними, але водночас і відповідними до тих завдань, які пропонуються для креативного розв'язання. У рамковому документі також указана різниця між поняттями “творчий” та “креативний”, подальше розрізнення яких важливе для якісної реалізації мети мистецької освітньої галузі.

Ключові елементи освітнього процесу — це гра як спосіб пізнання, спільна творчість, креатив і практична робота з образами. Навчання передбачає знайомство з різними культурами, пізнання та усвідомлення цінності культурної спадщини, уміння ставити питання до почутого / зображеного, а також до контексту / автора / авторки / ідеології.

Таблиця 1

Мета мистецької освітньої галузі (за державними стандартами)	
Державний стандарт початкової освіти	Формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини.
Державний стандарт базової середньої освіти	Цілісний розвиток успішної особистості учня / учениці у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.
Державний стандарт профільної середньої освіти	Цілісний розвиток особистості здобувача / здобувачки освіти, у процесі освоєння мистецьких надбань; формування компетентностей, необхідних для мистецько-творчого самовираження, розкриття креативного потенціалу, залучення до культуротворчої діяльності та міжкультурної комунікації.

Таблиця 2

Мета мистецької освітньої галузі для кожного циклу освіти:

Початкова освіта	
1–2 клас (адаптаційно-ігровий цикл)	3–4 (основний цикл)
– пізнає українське та зарубіжне мистецтво в його різноманітних формах,	– усвідомлено пізнає українське та зарубіжне мистецтво, розпізнає стилі,

² PISA-2021: рамковий документ щодо оцінювання креативного мислення (чорновий варіант, третя редакція) / перекл. з англ. К. Шумової ; наукове редагування Т. Вакулєнко, В. Терещенко ; передне слово та додатки. Вакулєнко, В. Терещенко. Київ : Український центр оцінювання якості освіти, 2022. 131 с.

виявляє інтерес до культури, традицій і мистецької спадщини, розрізняє види мистецтва та їхні засоби виразності; – створює прості художні образи, експериментує з формою, кольором, ритмом, рухом, звуком, застосовує знайомі техніки та матеріали для вираження власних емоцій і думок; – виявляє естетичне ставлення до навколишнього світу, помічає красу у звичних речах, бере участь в естетичному оформленні навчального простору та художньому переосмисленні побаченого; – виявляє емоційно-ціннісне ставлення до мистецьких творів, розмірковує над їхнім змістом, ділиться враженнями, використовує як вербальні, так і невербальні способи вираження; – презентує власні творчі роботи в доступній формі, висловлює прості судження щодо результатів діяльності та відчуває гордість за власні досягнення; – взаємодіє з іншими через мистецтво, дотримується правил спільної творчості, розвиває навички співпраці, толерантного спілкування й підтримки одне одного; – усвідомлює, як мистецтво впливає на настрій і внутрішній стан, вчиться обирати види творчості, які сприяють самовираженню, емоційному балансу й життєвій стійкості.	жанри, образи, виявляє інтерес до мистецької спадщини та культурного розмаїття; – розпізнає загальну специфіку мову мистецтва різних видів (музика, живопис, театр, хореографія тощо), характерні риси й основні засоби художньої виразності, зокрема мелодію, кольорову гаму, ритм, динаміку, композицію, і пояснює їхню роль у передачі змісту й настрою мистецького твору; – застосовує різноманітні художні засоби та техніки для створення власних творчих робіт, самостійно обирає матеріали та форми вираження відповідно до задуму; – пропонує власне тлумачення змісту мистецьких творів, висловлює власні міркування про побачене й почуте, виявляє емоційне ставлення до художніх образів; – реалізовує творчі проекти, поєднує різні види мистецтва в інтегрованій діяльності, ураховує національний контекст у власному мистецькому висловленні; – репрезентує результати власної творчості в усній, візуальній або перформативній формі, аргументує свій задум, аналізує успіхи й труднощі в роботі; – працює в команді над мистецькими завданнями, дотримується правил культурної взаємодії, виявляє ініціативу, взаємоповагу й здатність до творчої співпраці; – усвідомлює значення мистецтва для особистого розвитку та емоційного благополуччя, обирає улюблені види творчої діяльності для самовираження, формує художній смак і відкритість до культурного досвіду.
Базова середня освіта	
5–6 класи (адаптаційний цикл)	7–9 класи (базове предметне навчання)
– усвідомлено пізнає українське та зарубіжне мистецтво, розрізняє основні стилі, жанри й види, аналізує культурно-історичний контекст творів; – інтерпретує художні образи в різних видах мистецтва, виявляє власне розуміння змісту, спираючись на	– поглиблено пізнає українське та зарубіжне мистецтво, розрізняє художні напрями, стилі, жанри й види, розуміє культурно-історичні контексти мистецьких творів; – інтерпретує художні образи, виявляє власне бачення змісту й форми, аналізує

асоціації, емоційні враження та набуті знання; – розвиває художньо-образне та асоціативне мислення, створює творчі роботи, самостійно добираючи художні засоби й техніки відповідно до ідей; – виявляє емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва, розмірковує над морально-етичними, національними й культурними смислами мистецьких творів; – використовує елементи міжвидової інтеграції у власній творчості (поєднує звук, образ, слово, рух), створює прості мистецькі проекти; – комунікує через мистецтво — висловлює думки про твори, презентує результати творчості, спілкується з однокласниками / однокласницями в межах спільних художніх завдань; – застосовує інформаційно-цифрові інструменти у пошуку, створенні та представленні мистецького контенту, орієнтується в культурному просторі; – усвідомлює роль мистецтва у власному житті, національній культурі та міжкультурному спілкуванні, виявляє здатність до самовираження, креативності та рефлексії.	авторський задум, настрій і символіку; – створює власні мистецькі висловлювання, виявляючи самостійність у доборі художніх матеріалів, технік і форм, реалізує творчі ідеї в індивідуальних та колективних проектах; – розвиває художньо-образне та асоціативне мислення, експериментує з формою, поєднує традиційні й сучасні засоби творчості, осмислює результати своєї діяльності; – виявляє емоційне й ціннісне ставлення до мистецтва, формує власну естетичну позицію, здатність до рефлексії та критичного осмислення мистецьких творів; – використовує мистецтво як засіб усвідомленого самовираження, емоційного балансу, міжособистісної взаємодії й міжкультурного діалогу; – застосовує інформаційно-цифрові технології в процесі мистецької діяльності, створює та поширює культурний контент відповідально й етично; – усвідомлює роль мистецтва в збереженні й розвитку національної культурної спадщини, формує відчуття причетності до культури України як частини світового мистецького простору.
Профільна середня освіта	
10 клас (профільно-адаптаційний цикл)	11–12 класи (профільний цикл)
– має інтерес до пізнання мистецтва різних епох, культур і напрямів, аналізує взаємозв'язки між мистецтвом, історією, філософією та суспільством; – інтерпретує художні образи на глибшому смисловому рівні, застосовує поняттєвий апарат для аналітичного розгляду мистецьких творів у різних видах мистецтва; – створює авторські мистецькі висловлювання, самостійно обирає форми, засоби та стилі відповідно до задуму, виявляє ініціативу, гнучкість і креативність; – рефлексує над естетичними, моральними, соціальними та національними смислами мистецтва, формує особисту художню позицію, розвиває стійке ціннісне ставлення до культури; – використовує інформаційно-цифрові технології в процесі художнього творення, аналізу й репрезентації власних робіт, відповідально ставиться до авторства та джерел; – застосовує мистецтво як засіб самовираження, міжособистісного спілкування та міжкультурної комунікації, бере участь у культуротворчій діяльності; – усвідомлює мистецтво як чинник формування національної ідентичності, громадянської свідомості, здатності до співпереживання й розуміння багатоманітного	

світу;

- розглядає мистецтво як можливий складник професійного вибору, оцінює його роль у власному житті та житті суспільства.

III. Структура галузі

Освітній поступ у мистецькій галузі базується на принципі поетапного розгортання досвіду учнівства і створенні умов для ускладнення його світогляду. Теми, які вивчають на різних рівнях, повертаються на новому етапі розвитку, що дозволяє поступово поглиблювати зміст і ускладнювати способи його осмислення. Такий підхід сприяє формуванню креативного мислення, а також забезпечує сталість у набутті мистецьких компетентностей.

Одним з ключових принципів побудови змісту є поступове зростання автономії учнівства. На початковому етапі учень / учениця здобуває базові навички через наслідування і спостереження. Згодом він / вона переходить до інтерпретації, а на старших етапах здатен(-на) проявляти самостійність у створенні мистецьких рішень, критичному аналізі культурних явищ і публічному представленню власних ідей.

Навчальний процес орієнтований не лише на розвиток творчих здібностей, а й на розуміння мистецтва як феномена, пов'язаного з національними, історичними, соціальними та культурними контекстами. Застосування візуальної практики, ігрових методів, дослідження та рефлексії дозволяє учням / ученицям поступово переходити від емоційного і чуттєвого сприйняття до усвідомленого і міждисциплінарного аналізу мистецьких явищ.

Таблиця 3

Особливості викладання мистецької освітньої галузі

1–4 класи, 6–9 років:	– Учні / учениці вчать спостерігати, наслідувати, опановують базові техніки. – Важливу роль відіграє демонстраційний стиль викладання, учитель / учителька є провідником / провідницею, джерелом знання. – Підтримується ігровий підхід, візуальне сприйняття, розвиток моторики, сприйняття ритму та кольору.
5–7 класи, 10–12 років:	– Учні та учениці поступово переходять до експерименту та варіацій у межах запропонованих тем. – Учитель / учителька стає ментором / менторкою, який(-а) підтримує процес дослідження. – З'являється критичне ставлення до результату, навички аналізу, початки діалогу.
8–9 класи, 13–14 років:	– Учні та учениці самостійно обирають теми, засоби, техніки, формують власні висловлювання. – Навчання має проєктний характер, формується спільна творча практика. – Роль учителя / вчительки — фасилітатор / фасилітаторка діалогу, обговорення, співмислення.
10–12 класи, 15–17 років:	– Учні та учениці є авторами повноцінних мистецьких проєктів. Робота орієнтована на дослідження тем, самостійне планування, публічну презентацію.

	– Учитель / учителька є ментором / менторкою, експертом-консультантом / експертом-консультанткою, провідником / провідницею у творчу індустрію.
--	---

Такий підхід дає змогу розгорнути повноцінну траєкторію мистецького розвитку учня / учениці — від захоплення й наслідування до свідомого авторства, що відповідає цілям мистецької галузі в сучасній освіті.

Обов'язковим результатом навчання, визначеним у стандартах мистецької освітньої галузі (далі — МІО):

МІО 1: Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва;

МІО 2: Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва;

МІО 3: Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту;

МІО 4: Використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.

Нижче наведено перелік результатів, які учень / учениця може досягти після завершення кожного освітнього рівня. Під кожним результатом указані конкретні досягнення, що відповідають початковому, базовому та профільному рівню освіти. Ці результати інтегрують ключові компетентності Нової української школи та положення таких рамок, як LifeComp, EntreComp, DigComp та GreenComp. Вони також узгоджені з віковими особливостями розвитку мистецьких здібностей дітей згідно з актуальними дослідженнями.

Таблиця 4

Перелік обов'язкових освітніх результатів мистецької освітньої галузі

Результат	1–4 класи	5–9 класи	10–12 класи
Розвиває креативне мислення та здатність до створення оригінальних ідей	Учень вміє перетворювати власні емоції на прості художні образи, створює малюнки, композиції чи прості музичні ритми. Креативність є спонтанною, образною, базується на фантазії й ігрових формах.	Учень експериментує з різними техніками, формами та ідеями, створює варіанти рішень у межах заданої теми. Креативність пов'язана з самодослідженням, новим рівнем абстракції та пошуком стилю.	Учень розробляє власні мистецькі проекти, що мають концептуальну новизну та особистісну позицію. Креативність стає обдуманною, рефлексивною, інтегрованою в світогляд.
Виявляє здатність до емоційного самовираження через мистецтво	Передає настрій через колір, лінію, рух, звук. Виявляє базові емоції через символічні форми.	Уміє розпізнавати й передавати складніші емоційні стани, створює твори, які виражають особисті	Використовує мистецтво як спосіб осмислення власного досвіду й емоційних станів у діалозі із соціальним контекстом. Відображає

		переживання. Емоційність поєднується з аналітичним підходом.	глибокі емоційно-світоглядні теми.
Формус естетичне сприйняття та чутливість до візуального середовища	Відрізняє гармонійне й дисгармонійне у формі, кольорі, звуці. Реакція переважно емоційно-інтуїтивна.	Аналізує естетичні якості мистецьких творів, розуміє композицію, стиль. Цікавиться технічними деталями і композиційною логікою.	Критично осмислює культурне й естетичне значення образів у публічному просторі та медіа. Має індивідуальний естетичний смак і здатність до метакритики.
Оволодіває мистецькими техніками та засобами виразності	Засвоює базові прийоми малювання, гри на шумових та ударних інструментах, співу, руху. Активно експериментує з матеріалами, вивчає елементи ритму, кольору, форми.	Володіє техніками в різних видах мистецтва (живопис, музика, драма), розуміє принципи композиції, ритму, гармонії.	Обирає виразні засоби відповідно до задуму, свідомо комбінує техніки, винаходить власний творчий стиль.
Уміє працювати в команді в процесі співтворення	Бере участь у спільних творчих завданнях, дотримується домовленостей у групі.	Вносить власні ідеї в групові проекти, конструктивно взаємодіє, підтримує однокласників / однокласниць.	Є ініціатором та організатором спільних проєктів, розуміє динаміку командної роботи, може виконувати різні ролі в колективі.
Формус усвідомлену культурну ідентичність і відкритість до різноманіття	Знайомиться з українським мистецтвом, народними піснями, казками, традиціями.	Аналізує різні культурні явища, порівнює художні традиції, розуміє роль мистецтва у формуванні національної ідентичності.	Рефлексує над особистим культурним досвідом, виявляє толерантність, цінує різноманіття форм мистецького вираження в світі.
Розвиває візуальну, музичну та просторову грамотність	Розпізнає елементи художньої мови (форма, колір, мелодія, рух), розуміє прості візуальні, музичні	Інтерпретує візуальні й аудіальні образи, пояснює їхню побудову, логіку, символіку,	Аналізує складні мистецькі об'єкти, використовує знання з візуальної та музичної мови у власних творчих висловлюваннях.

	або просторові структури.	композиційні принципи.	
Інтегрує мистецтво з іншими галузями знань	Створює малюнки або сцени на теми з інших предметів (природознавства, математики), розпізнає зв'язок між музикою / образом і подіями.	Бере участь у міждисциплінарних проєктах, поєднує мистецьке висловлювання з науковими / соціальними темами, застосовує STEAM-підхід.	Самостійно ініціює міждисциплінарні мистецькі проєкти, залучає мистецтво до аналізу складних тем (екологія, технології, етика).
Виявляє естетичну турботу про навколишній світ	Дбає про охайність і гармонію у власній творчій роботі, розуміє красу природи й об'єктів довкілля.	Створює мистецькі висловлювання на теми охорони довкілля, екології, усвідомлює вплив дизайну на середовище.	Розробляє проєкти, що поєднують естетичну та екологічну відповідальність, практикує екологічний підхід у виборі матеріалів і форм.
Практикує рефлексію та самооцінку власної творчості	Називає, що подобається у власній роботі, ділиться емоціями від процесу.	Виокремлює власні сильні сторони й зони зростання в творчому процесі, аналізує власний результат.	Застосовує мистецькі критерії у процесі оцінки власних робіт, планує шляхи вдосконалення, усвідомлює власний творчий стиль.
Виявляє підприємницьке мислення в мистецтві	Презентує власні роботи однокласникам / однокласницям, розповідає про свої творчі ідеї.	Уміє планувати мініпроєкти, урахує потреби аудиторії, створює роботи для шкільних ярмарків, виставок.	Створює власні мистецькі продукти з урахуванням аудиторії, контексту й цінності. Володіє базовими знаннями з культурного менеджменту, авторського права, презентації власного портфоліо.
Застосовує цифрові технології в мистецькій діяльності	Використовує прості цифрові інструменти для створення зображень, звуків, анімації.	Уміє редагувати фото, аудіо, відео; створює цифрові мистецькі продукти; знайомий / знайома з основами медіаграмотності.	Створює мультимедійні проєкти, цифрове портфоліо, використовує онлайн-платформи для просування мистецьких ідей і співпраці.
Формує сталу потребу в мистецтві та	Відвідує музеї, театри, концерти разом із класом,	Аналізує мистецькі події, розрізняє жанри, стилі,	Виявляє інтерес до мистецького життя громади й країни,

здатність бути свідомим глядачем / слухачем / свідомою глядачкою / слухачкою	ділиться враженнями від побаченого / почутого. Учиться елементарних правил культурної поведінки.	формує власну думку як глядач / глядачка.	критично осмислює побачене, самостійно обирає мистецькі події для відвідування. Усвідомлює значення мистецтва в особистісному розвитку.
--	--	---	---

Для відстежування поступу розвитку учнівства на кожному із циклів можна використовувати парадигму «Я-орієнтирів» (Таблиця 5).

У таблиці 6 наведено конкретні результати навчання, які відповідають ключовим компетентностям, що формуються на уроках мистецької освітньої галузі на різних циклах навчання. Запропоновані результати є прикладами, які демонструють можливі варіанти реалізації компетентнісного підходу. Більш докладно компетентнісний потенціал мистецької освітньої галузі розкрито у відповідних розділах державних стандартів освіти, де він представлений системно й комплексно.

У таблиці 7 наведено конкретні результати навчання, які відображають формування наскрізних умінь на уроках мистецької освітньої галузі на різних циклах навчання. Вони демонструють поступовий розвиток здатності учнів та учениць критично мислити, працювати в команді, творчо вирішувати мистецькі завдання, виражати себе через художні образи, а також усвідомлювати роль мистецтва у навчанні та повсякденному житті. Запропоновані результати є окремими ілюстративними прикладами, які показують можливі шляхи розвитку наскрізних умінь, але не охоплюють усю різноманітність їхнього формування.

IV. Поточний стан і виклики освітньої галузі

Попри високий потенціал та значущу роль у суспільстві, мистецька освітня галузь перебуває під впливом низки викликів системного, кадрового, змістового, методичного та технічного характеру. Відповідь на ці виклики є ключовою умовою для формування якісної та довготривалої освітньої політики в цій сфері.

1. Системні виклики.

Одним із найбільш значущих викликів є системна недооцінка мистецької освітньої галузі. За усталеною традицією попередньої освітньої системи поширеним є сприйняття мистецтва як «другорядного» предмета. Це проявляється зокрема і в недостатній кількості годин, які розподіляються на галузь за залишковим ефектом. Мистецькі курси часто розглядаються лише як прикладні, а не такі, що можуть розвивати критичне мислення, емоційний інтелект та ключові компетентності.

Можливі рішення:

– проведення всеукраїнської комунікаційної кампанії щодо важливості розвитку креативності та творчості в сучасних учнів та учениць. До комунікаційної кампанії залучити сучасних лідерів / лідерок думок, митців / мисткинь та представників різних креативних індустрій; у засобах масової інформації регулярно демонструвати приклади найкращих зарубіжних та українських практик. Окрім цього, ефективним рішенням може бути здійснення кампанії із залучення студентства креативних спеціальностей до вчителювання;

– організація публічних презентацій учнівських робіт як видимий результат навчання — від шкільного фестивалю до національної виставки.

Наступним викликом є несистемна інтеграція в освітній процес уроків поза навчальними аудиторіями. Учні / учениці не мають системного досвіду взаємодії з мистецтвом поза шкільною аудиторією — з музеями, театрами, виставками. Це формує культурну відчуженість, коли мистецтво і культурний процес сприймаються як щось елітарне,

абстрактне або нудне. Утрачається відчуття себе як носія / носійки культури, учасника / учасниці безперервного діалогу з історією, спадщиною, сучасністю.

Можливі рішення:

- запровадження у системну практику культурних візитів — до музеїв, театрів, галерей — як частину освітнього процесу, з обговоренням, підготовкою й рефлексією;
- створення умов й партнерств, які дають змогу школам навіть у віддалених громадах відвідувати музеї (цифрові тури, мобільні виставки, партнерства з локальними інституціями);
- розроблення навчально-методичного забезпечення для вчителів / вчительок, публіцистів для учнів і учениць щодо формування навичок взаємодії з мистецтвом: як сприймати експозицію, як поводитися у виставковому просторі / на концерті / в опері, як ставити питання щодо побаченого / почутого;
- спрощення процедур щодо організації проведення уроків поза шкільною аудиторією.

Освітні нерівності. Доступ до якісної мистецької освіти є нерівномірним: він залежить від території, соціально-економічного статусу родини. У багатьох школах відсутнє належне матеріально-технічне забезпечення (інструменти, майстерні, техніка, простір для експерименту). У контексті війни ці розриви ще більше поглибилися.

Можливі рішення:

- забезпечення вільного цифрового доступу до якісних навчальних ресурсів, які не потребують платних платформ і складного обладнання;
- поширення практик партнерської освіти, коли школи з різним ресурсом об'єднуються для спільних подій, обмінів, виставок;

Глобальні виклики. Цифрова трансформація, гібридні загрози, міграція та зростання соціальної тривожності потребують переосмислення цілей мистецької освіти — важливо рухатися від естетики до етики, від майстерності до розвитку чуттєвості та прагнення до співтворення.

Можливі рішення:

- звернення уваги на екологічні, соціальні, культурні контексти під час викладання мистецтва — через теми, приклади, візуальні образи, дискусії;
- використання мистецтва як інструменту накопичення, переосмислення і трансформації досвіду, особливо у воєнний час, коли воно стає простором для безпечного переживання і відновлення суб'єктності.

2. Кадрові виклики.

Потреба у збільшенні кількості педагогів / педагогинь, які мають сучасну мистецьку та методичну підготовку. Підготовка вчителів / учительок мистецького профілю не відповідає сучасним запитам, особливо в частині міждисциплінарності та цифрової грамотності. Учителювання потребує не лише знань і вмінь, а й підтримки для постійного професійного розвитку.

Можливі рішення:

- оновити зміст підготовки педагогів / педагогинь мистецьких спеціальностей із фокусом на сучасне мистецтво, критичне мислення, інтеграцію та цифрові інструменти;
- запровадити гнучкі програми підвищення кваліфікації на основі освітніх онлайн-платформ;
- створити умови для залучення митців і мисткинь, студентів і студенток творчих закладів вищої освіти до викладання — через гостьові формати, стажування, співкураторство шкільних проєктів;
- розробити систему наставництва та підтримки для вчителів і вчительок, зокрема у форматі «художня спільнота — учительству шкіл».

Розширення підходів до викладання. Наразі мистецька освіта має значний потенціал для посилення творчої складової, рефлексії та співтворення в освітньому процесі. Однак у деяких випадках навчання зосереджується переважно на опануванні технік і фактів, тому

потребує суттєвого перегляду для подальшого вдосконалення змісту й методик викладання — у напрямі розвитку уяви, індивідуального мистецького висловлювання та залучення учнівства до активного створення змістів.

Можливі рішення:

- поширення прикладів практик проектного, ігрового, дослідницького навчання — з акцентом на процес, а не на відтворення фактів. Гра тут виступає не як розвага, а як **формотворча структура навчання**, що відкриває простір для уяви, креативного мислення та експерименту;

- оновлення навчально-методичного забезпечення, зокрема створення методичного посібника для вчительства — путівника-конструктора, що міститиме корисні поради, матеріали, уроки, розроблені митцями, теоретиками та практиками різних видів мистецтва з прикладами мистецьких кейсів, порадами нейрофізіологів щодо особливостей роботи мозку в різному віці, варіативними стратегіями взаємодії з учнями й ученицями, питаннями для діалогу;

- упровадження використання чат-ботів на основі штучного інтелекту (ШІ), зокрема GPT як інструменту для підтримки вчительства в підготовці уроків, добору прикладів, формулювання завдань та індивідуальної адаптації навчальних тем до контексту класу;

- розроблення доступної бази онлайн-уроків від митців / мисткинь, педагогів-новаторів / педагогинь-новаторок, які можна адаптувати або брати за основу.

3. Виклики, що пов'язані зі змістом та методикою викладання.

Узгодженість змісту і форми викладання. У навчанні мистецтва важливо, щоб не лише зміст, а й форма викладання відповідала ідеям, які вчительство прагне донести. Свобода творчості, експерименту і втілення високої естетики в життя — ці принципи мають бути реалізовані в уроках, візуальних матеріалах і підходах. Дизайн навчальних ресурсів, приклади для аналізу, атмосфера уроку — усе це має бути таким, що надихає, адже саме так формується художній смак і культура сприйняття.

Можливі рішення:

- системне використання в освітньому процесі та в методичних матеріалах лаконічного дизайну та канонів візуальної грамотності. Використовувати доречну візуальну мову, запрошувати митців до створення навчальних продуктів. Усі навчальні матеріали мають бути очищені від візуального шуму: мінімалізм у слайдах, чітка ієрархія тексту, один візуальний акцент на один слайд. Слід уникати шаблонних зображень, застарілих шрифтів, некоректної верстки;

- поширення практики «культурного моделювання» — коли вчитель / учителька проектує урок як художню подію, до якої залучені учні / учениці, а не як набір вправ на відтворення. Застосування кураторської логіки: презентація матеріалу як створення виставки — з контекстом, фокусною темою, дискусією, візуальним ритмом;

- розроблення візуальних шаблонів для вчительства: добір кольорових палітр, шрифтів, композицій, які легко адаптувати під тему уроку, створення тематичних серій презентацій у співпраці з дизайнерами / дизайнерками / студентами / студентками Kyiv Academy of Media Arts чи подібних шкіл.

Вплив колоніальної освітньої спадщини. У паративах щодо ролі мистецтва в суспільстві досі домінують уявлення про нього як про інструмент «естетичного виховання», а не як про засіб особистісного і соціального розвитку, окрім цього відбувається спрощення мистецтва до інструменту ідеологічного впливу. Така освітня модель є результатом радянської ідеологічної системи і несе руйнівні та негативні наслідки для галузі. Альтернативою має бути створення простору для складних розмов — через мистецтво як метафоричну мову для співпереживання, рефлексії та пізнання.

Можливі рішення:

– оновлення наративів мистецької освіти: наявність у змісті мистецької освітньої галузі концепту мистецтва не як «еталону прекрасного», а як способу розуміти себе, історію та суспільство;

– збільшення кількості вправ у методичних розробках на розвиток критичного мислення: запрошувати учнівство ставити питання до зображеного / почутого, контексту, автора, ідеології;

– розширення спектра тематичного наповнення модельних навчальних і навчальних програм: включення у тематичний перелік біографій та творчих напрацювань мисткинь різних епох, а також представників та представниць мистецтва національних меншин;

– активне впровадження практик мистецького архівування, візуальних історій, спільних проєктів на теми родинної пам'яті, життя громади, локальної ідентичності;

– заохочення учнівства до дослідження власного походження і множинності ідентичностей, що формують сучасну українську політичну націю через різноманітні проєктні взаємодії на уроках мистецтва, історії, літератури, а також у позаурочний час;

– прагнення до глибшого осмислення національної ідентичності, відмова від спрощеного чи декоративного підходу до теми національної ідентичності, який обмежується зовнішніми символами. Освітній процес має сприяти усвідомленню української ідентичності як багатоголосого явища, що охоплює різні регіональні, етнічні, мовні та культурні традиції й розкривається через особистий досвід і діалог;

– урахування рекомендації з травмачутливості під час створення змісту для мистецької освітньої галузі. Акцент на тому, що мова мистецтва — метафорична, емоційна та особистісна — допомагає осмислювати складні переживання, пов'язані з війною: утрату, солідарність, страх, силу, досвід допомоги й образ дому. Такий підхід передбачає роботу з власними точками дотику та внутрішнім досвідом, що формує глибше розуміння подій і себе в них;

– інтегрування прикладів з української культури та мистецтва в інші предмети — як природну й рівноправну частину загального культурного контексту. Такий підхід дасть змогу учням і ученицям сприймати українське мистецтво не як окрему «обов'язкову» рубрику, а як живу, складну, багатоголосну традицію, що взаємодіє зі світовим мистецьким процесом. Це формує відчуття причетності до культури не через тиск або обов'язок, а через досвід, близькість і цікавість.

Виклики оцінювання у мистецькій освіті. У шкільному контексті мистецьке навчання іноді набуває надмірно формалізованих форм — зводяться до тестових завдань або вправ на відтворення технік. Такий підхід може обмежувати глибину художнього досвіду: тиск оцінювання здатен знижувати зацікавленість учнівства. Формальне оцінювання також може впливати на внутрішню мотивацію учнівства, знижуючи цінність самого процесу навчання як особистісного й творчого досвіду.

Можливі рішення:

– активне використання формувального підходу, який заохочує процес пізнання;

– упровадження в масову практику індивідуального творчого портфоліо як інструменту саморефлексії учня / учениці, а також різноманітних форматів відстеження процесів — творчі щоденники, відеофіксація процесу, мапа ідей, інтерв'ю з учнем / ученицею про власну роботу. Важливо, аби портфоліо та інші інструменти документували учнівські спроби, пошук, дослідження, а не лише фінальний продукт;

– залучення учнів / учениць до самооцінки, рефлексії, взаємооцінювання;

– запровадження внутрішньошкільних презентацій проєктів, де оцінювання набуватиме форми культурної події, а не контролю.

4. Виклики, пов'язані з навчально-методичним забезпеченням.

Потреба в оновленні навчально-методичного забезпечення. Частина наявних підручників та матеріалів потребує осучаснення — з огляду на динамічні зміни культурного контексту, принципи інклюзивності, нові естетичні орієнтири та потреби учнівства.

Актуалізація змісту сприятиме глибшому залученню, релевантності навчання та розвитку художнього мислення.

Можливі рішення:

– у контексті цифровізації освіти в Україні доцільно переглянути роль підручника як обов'язкового освітнього інструмента в мистецькій галузі. Варто надати педагогам / педагогиням більше автономії у формуванні освітньої траєкторії, спираючись на програмний конструктор, цифрові платформи, відкриті освітні ресурси, інструменти штучного інтелекту та актуальні потреби учнівства. Такий підхід відповідає принципам гнучкого й персоналізованого навчання, а також сприяє оновленню змісту освіти відповідно до культурних, технологічних та соціальних змін.

Низький рівень міжгалузевої та міжпредметної інтеграції. Попри очевидний потенціал, мистецька освіта рідко використовується як осередок міждисциплінарного навчання, наприклад, у зв'язку з громадянською освітою, історією, математикою, екологією або технологіями (STEAM, Design Thinking).

Можливі рішення:

– запровадження спільного викладання окремих тем учителями й учительками кількох предметів, наприклад, у форматі проєктних днів, тижнів або мистецьких лабораторій;

– заохочення формування міжгалузових шкільних команд учительства, орієнтованих на співпрацю та спільне планування навчального процесу. Така взаємодія сприятиме узгодженості змісту, посиленню міждисциплінарних зв'язків і розвитку цілісного освітнього досвіду для учнівства;

– розроблення модельних навчальних програм міжгалузевого спрямування.

Онлайн-освіта. Близько мільйона українських учнів і учениць зараз навчаються онлайн³. У такому форматі мистецька освіта часто втрачає емоційне залучення, міжпредметні зв'язки та можливість творчого самовираження. Звичайні асинхронні онлайн-курси є переважно пасивними й не враховують потреб дитини в грі, виборі та діалозі.

Можливі рішення:

– реалізовувати індивідуальний підхід до кожного учня / учениці, залучаючи їх до спільної розробки маршрутів для мистецьких «живих прогулянок» у середовищі, де вони перебувають. Такі практики сприятимуть розвитку спостережливості, уважності до сенсорних вражень (кольорів, фактур, звуків), рефлексії та естетичної чутливості — як основ для глибшої взаємодії з мистецтвом і культурою повсякдення;

– створення цифрових гайдів для бібліотек, музеїв, розробка інтерактивних онлайн-інструментів (відео, аудіогідів, віртуальних турів, екскурсій, мап, мінізавдань чи квестів), які допомагають учням і ученицям самостійно або разом з педагогом занурюватися у середовище культурних просторів навіть на відстані. У цьому контексті розвиток музейної педагогіки є важливою складовою освітнього процесу, адже вона поєднує навчання з емоційним досвідом, культурним осмисленням і творчою взаємодією.

³ За даними Міністерства освіти і науки України.

Таблиця 5

Я-ОРІЄНТИРИ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Адаптаційно-ігровий цикл навчання (1–2 класи)	Основний цикл навчання початкової освіти (3–4 класи)	Адаптаційний цикл базової середньої освіти (5–6 класи)	Цикл предметного навчання базової середньої освіти (7–9 класи)	Профільна середня освіта (10–12 класи)
Я знаю:				
що мистецтво буває різних видів — музичне, образотворче, театральне, танцювальне, — і можу розповісти, чим вони відрізняються;	як безпечно користуватися художніми матеріалами та інструментами під час творчості;	основні правила техніки безпеки під час роботи з художніми матеріалами, інструментами та обладнанням і дотримуюся їх;	основні правила техніки безпеки під час роботи з художніми матеріалами, інструментами та обладнанням і дотримуюся їх;	основні правила техніки безпеки під час роботи з художніми матеріалами, інструментами та обладнанням і дотримуюся їх;
назви основних музичних інструментів і можу відрізнити їх на слух;	основні жанри мистецтва та вмію їх розпізнавати (пейзаж, портрет, натюрморт, казка, пісня тощо);	правила використання цифрових, мультимедійних засобів і технічних пристроїв під час створення мистецьких проєктів.	правила використання цифрових, мультимедійних засобів і технічних пристроїв під час створення мистецьких проєктів;	властивості різних матеріалів, як вони впливають один на один, на організм людини та на довкілля;
як поводитись у театрі, кінотеатрі, музеї, на концерті або на виставці.	правила техніки безпеки під час роботи з різними художніми техніками (малювання, ліплення, аплікація тощо).		особливості мистецтва різних епох, як вони змінювались відповідно до історичних, соціокультурних,	особливості мистецтва різних епох;
				видатні постаті у галузі мистецтва;

			політичних, світоглядних трансформацій.	пояснити роль відомих постатей у мистецтві та їх вплив на цю царину; як функціонують різні мистецькі простори та культурні інституції; про основні процеси та заходи в галузі охорони культурної спадщини; про різні заходи запобігання руйнуванню, заподіяння шкоди об'єкту культурної спадщини або мистецького твору.
Я вмію:				
слухати музику та розпізнавати її настрій (веселу, сумну, спокійну, енергійну);	добирати матеріали, інструменти та техніки для створення творчої роботи відповідно до завдання;	самостійно організувати своє робоче місце для індивідуальної або командної творчої роботи;	самостійно організувати своє робоче місце для індивідуальної або командної творчої роботи;	аналізувати мистецькі твори, враховуючи контекст, авторський стиль і художні засоби;
виконувати прості пісні та ритмічні вправи — самостійно або в групі;	оцінювати свою творчу роботу та творчість інших, умію коректно висловити власну думку;	добирати відповідні техніки й матеріали для реалізації творчого задуму (малюнок, пластика, рух, театральна гра, музика, цифрове мистецтво);	здійснювати художнє оформлення виробу, з дотриманням візуальної культури застосовуючи основи дизайну;	інтерпретувати символи, метафори та інші візуальні або звукові образи;

обережно користуватися фарбами, ножицями, клеєм, олівцями;	імпровізувати у мистецтві — у русі, звуці, малюнку, грі;	критично оцінити свою роботу й творчість інших, формулюючи доброзичливі та аргументовані судження;	визнавати успіхи і недоліки на кожному етапі творчого проєкту, захищати і цінувати власні та спільні досягнення;	аргументовано висловлювати власну думку про твори мистецтва;
уважно спостерігати за мистецьким твором і ділитися враженнями: що мені сподобалося, що здивувало.	самостійно організувати робоче місце відповідно до виду мистецької діяльності;	поєднувати елементи мистецтва з іншими галузями знань — природничими науками, мовами, історією, технологіями;	використовувати різні форми і засоби для презентації результатів власної/спільної творчої діяльності;	використовувати мистецтво для самовираження та комунікації;
	використовувати різні види мистецтва — образотворче, музичне, театральне, хореографічне — для вираження своїх емоцій, думок і настрою;	планувати свою діяльність, розподіляти час та ресурси під час створення творчого проєкту;	проводити самостійну пошукову роботу та оцінювати екологічні ризики творчого процесу;	поєднувати художні ідеї з особистим досвідом або актуальними темами;
	аналізувати зображення, мелодії, вистави та висловлювати свої враження від них;	користуватися цифровими технологіями для пошуку і створення мистецького контенту.	доцільно використовувати матеріали і побутові продукти для формування якісного життєвого простору;	створювати мистецькі продукти, працюючи індивідуально та в команді;
	презентувати результати своєї творчості іншим, та пояснювати, що я хотів/хотіла показати;		знаходити та аналізувати інформацію про професії з різних джерел відповідно до власних інтересів, життєвих намірів або стратегій;	застосовувати знання з різних галузей для осмислення мистецтва (історія, культура, філософія);

	ощадливо використовувати матеріали та правильно утилізувати відходи;		критично оцінювати мистецькі твори;	добирати відповідні засоби для реалізації художнього задуму.- доцільно використовувати матеріали та інструменти;
	користуватися цифровими інструментами для перегляду або створення мистецького продукту (музики, малюнка, фото, відео).		висловлювати своє ставлення до творів.	виявляти помилки та неточності під час роботи з матеріалами, усувати наслідки.
Я можу:				
передати настрій музики рухами, мімікою або малюнком; —	спланувати етапи створення мистецького твору й визначити, який результат хочу отримати;	сформулювати мету творчої діяльності, створити задум мистецького проєкту та пояснити свій вибір;	сформулювати мету творчої діяльності, розробити задум мистецького проєкту та обґрунтувати, як обрані рішення розкривають його ідею та підкреслюють актуальність;	досліджувати різні види творчості, здійснювати пошук тих, які відповідають моїм зацікавленням, настроям і вподобанням;
створити малюнок, аплікацію або іншу творчу роботу, використовуючи різні матеріали та інструменти;	поєднувати різні мистецькі техніки для створення оригінальних робіт;	здійснити аналіз мистецького твору — візуального, музичного або сценічного — та пояснити своє враження;	сформулювати мету власної/спільної проєктної діяльності та скласти план її реалізації;	самостійно або в групі створювати план/алгоритм реалізації творчого проєкту або заходу (виставки, концерту, кінофестивалю, майстер-класу тощо);

пояснити, що саме зобразив/зобразила у своїй роботі і чому;	створювати художні образи, використовуючи знання про колір, форму, ритм, простір та композицію;	розрізняти основні стилі, жанри та напрями в мистецтві;	порівнювати художні та музичні твори різних митців;	оцінити результат своєї творчої діяльності або мистецького проєкту;
брати участь у простих театральних іграх і розігрувати міні-сценки;	брати участь у творчих колективних проєктах і відповідально виконувати свою частину роботи;	створювати художній образ, застосовуючи знання про форму, лінію, колір, композицію, звук, рух, простір;	впізнавати мистецькі твори різних епох;	обґрунтувати, як змінювались види мистецтва різних епох відповідно до історичних, соціокультурних, політичних, світоглядних трансформацій;
розпізнати народні елементи (вишивку, орнамент, мелодії), пояснити, що це частина української культури.	спостерігати за мистецтвом у довкіллі — у природі, архітектурі, рекламі, музиці.	створювати мистецькі роботи, які відображають мої емоції, почуття, думки та цінності;	генерувати та обґрунтовувати творчу ідею та самостійно обираю засоби для її реалізації;	дати власну оцінку діяльності (виставкової, дослідницької, видавничої) різних мистецьких просторів та культурних інституцій.
		працювати в команді над спільним мистецьким проєктом, виявляю ініціативність і відповідальність;	співпрацювати з іншими учасниками навчальної групи для досягнення спільної мети;	
		презентувати власну мистецьку діяльність, використовуючи різні засоби — усну розповідь, відео, мультимедіа;	оцінити процес і результати власної чи спільної творчої діяльності на основі визначених критеріїв, аналізу та аргументованої критики інших осіб;	

		використовувати елементи народного та сучасного декоративно-ужиткового мистецтва у власній творчості.	аналізувати традиції та сучасні тенденції в мистецтві;	
			визначити та порівняти ознаки різних видів декоративно-ужиткового мистецтва за стенографічними регіонами України;	
			характеризувати декоративно-ужиткове мистецтво на основі зібраної інформації, як засіб комунікації між поколіннями і людьми різних національних культур;	
			інтерпретувати зміст складних творів;	
			самостійно знайти необхідну інформацію та пропонувати ідеї для організації або створення власного чи спільного побуту, речей, життєвого простору відповідно до вимог дизайну;	
			реалізувати власні ідеї у творчості та використовувати	

			здобуті знання у повсякденному житті.	
Я поважаю:				
думки інших про мистецтво, вчуся висловлювати й обґрунтовувати власні почуття та вподобання;	думки та враження однокласників про результати моєї творчості;	мистецьку спадщину України та інших культур, та їх різноманіття;	зв'язок мистецтва з історією та культурою;	принципи цифрової етики, відповідально ставлюсь до інформації;
	мистецтво як частину культури свого народу та інших народів світу.	принципи екологічності, використовуючи вторинні матеріали, ощадно витрачаю ресурси, планую творчість з урахуванням впливу на довкілля.	етапи проєктної діяльності та самостійно працюю за розробленим планом щодо створення мистецького проєкту.	
Я розумію:				
що мистецтво буває різне — музика, малюнок, рух, вистава;	як колір, форма, звук чи рух впливають на враження від твору;	розумію вплив історичних і культурних подій на їх розвиток;	як художній образ створюється через засоби виразовості;	як мистецтво взаємодіє з іншими видами діяльності: наукою, політикою, філософією;
що твори мистецтва можуть передавати настрій або історію;	що мистецтво може розповідати про людей, природу, події;	як мистецтво впливає на сучасне суспільство, рекламу, моду, дизайн, медіа;	як мистецтво пов'язане з історичним, культурним і соціальним контекстом;	що митець використовує художню мову для комунікації з глядачем;
як можна виражати свої почуття через малюнок, звук чи жест;	як зображення чи музика можуть передавати емоції;	як художні засоби допомагають передати зміст і настрій;	як формується мова мистецтва в різних напрямках і жанрах;	різницю між творами мистецтва, авторами яких є професійні митці, студенти

				мистецьких спеціальностей, аматори;
що мистецтво допомагає краще пізнати себе та інших;	що кожен може мати свою думку про твір мистецтва;	як художні засоби допомагають передати зміст і настрій;	що мистецтво може ставати формою критичного висловлювання;	культуру авторського права, свідомо/свідомий щодо типів і наслідків плагіату;
що не всі бачать одне і те ж у творі мистецтва — і це нормально;	як частини твору працюють разом, щоб створити цілісність;	що мистецтво має культурний, історичний та емоційний сенс;	як інтерпретація змінюється залежно від часу, місця та глядача;	зв'язки, перегуки, відмінності між різними мистецькими творами (або версіями одного твору) та проектами (або версіями одного проекту);
		як через мистецтво можна ставити важливі запитання;	необхідність та дотримуюся ощадного використання для реалізації власних задумів широкого спектру матеріалів, зокрема вторинних матеріальних ресурсів;	поняття «оригінал», «копія», «репліка», «репродукція» та дотичні до них;
		як поєднуються елементи форми, кольору, звуку, ритму;	роль мистецтва у суспільстві та культурі;	світові культурні процеси і свою роль в них;
		що мистецтво може бути джерелом знань і роздумів;	взаємозв'язки між видами мистецтва.	мистецтво як спосіб вираження соціальних змін.
		значення мистецтва в повсякденному житті		

		людини, суспільстві, культурній ідентичності народу.		
Я відчуваю:				
радість, здивування, спокій чи інші емоції під час взаємодії з мистецтвом;	відчувати вплив мистецтва у довкіллі на мій настрій і поведінку;	внутрішню реакцію на музику, живопис, танець, театр;	себе учасником творення культури рідного народу;	внутрішній резонанс із мистецькими ідеями та концепціями;
музику, ритм і рух тілом;	емоції, що виникають під час створення власної роботи;	образи, що виникають у моїй уяві під час сприймання мистецтва;	глибину мистецького образу та його резонанс із моїм досвідом;	складну палітру емоцій, яку викликає твір мистецтва;
кольори й форми як настрій або настроїв образу;	зв'язок між звуком, кольором і рухом;	емоційний стан персонажів і настроїв сцени;	складні емоції, закладені в авторському висловлюванні;	емоційну силу художнього образу незалежно від жанру чи техніки;
бажання творити, коли слухаю, дивлюся або уявляю;	настрій мистецького твору;	внутрішній відгук на кольорову гаму, ритм, композицію.	настрої епохи або події через засоби мистецтва;	вплив мистецтва на мої цінності, думки, самоусвідомлення;
настрій героя або сцени в мистецькому творі.	натхнення та бажання висловити себе через мистецтво.		сенси, що не вимовляються, а передаються через форму, рух, звук;	потребу пошуку або взаємодії (волонтерство, стажування, творча співпраця тощо) із закладами та/або професіоналами культури відповідно до власних інтересів і професійних планів.
			емоційну напругу чи гармонію як частину задуму твору.	
Я поціную:				

мистецтво як спосіб висловлення себе та пізнання світу;	мистецтво як спосіб вираження емоцій та думок;	різноманіття способів вираження думок через мистецтво та творчість;	мистецтво як універсальний спосіб спілкування між культурами та поколіннями;	силу мистецтва впливати на свідомість, вибудовувати діалог і трансформувати суспільство;
власні зусилля свої та інших у створенні мистецьких робіт;	різноманіття мистецьких форм: малювання, музика, танець і театр;	власні ідеї, що виникають під час творчості;	різні стилі та напрямки в мистецтві, їх історичну цінність та значення;	художній жест як позицію, світогляд і акт свободи;
різні способи вираження емоцій через музику, колір, рух або образ;	фантазію та творчість у створенні власних робіт;	різні культурні підходи до створення мистецьких творів і їх значення для суспільства;	важливість експерименту і самовираження в процесі створення мистецьких творів;	культурну спадщину як ресурс для особистісного й колективного розвитку;
унікальність ідей, навіть якщо вони не схожі на мої;	мистецькі твори, які змушують задуматись або радіти;	важливість командної роботи в процесі створення мистецьких проєктів;	здатність мистецтва викликати глибокі емоційні відгуки і змінювати наше бачення світу;	роль мистецтва у збереженні пам'яті, формуванні ідентичності та громадянської позиції;
творчість як вияв себе та спосіб спілкування з іншими;	увагу до деталей у творах інших людей і у своїй роботі;	мистецтво як інструмент для розуміння та висловлення складних емоцій;	взаємозв'язок між мистецтвом і соціальними процесами, що його формують;	здатність мистецтва ставити питання і шукати відповіді на них через творчість;
гармонію кольорів, звуків, форм у творах мистецтва;	різноманіття мистецьких творів і стилів;	пошану до художніх традицій та інноваційних форм у сучасному мистецтві;	можливість розвивати критичне мислення через аналіз мистецьких творів;	естетичні та філософські концепції, які допомагають зрозуміти зміст мистецьких творів;
емоції, які викликають мистецькі твори;	старання та ідеї інших учасників мистецького процесу;	мистецтво різних культур і традицій;	мистецтво як спосіб осмислення себе, світу й суспільства;	роль мистецтва в розвитку суспільства та

				вплив на світогляд сучасної людини;
спільну роботу над мистецькими завданнями.	красу в природі, побуті, навколо себе — як джерело натхнення;	оригінальність авторського задуму та виконавської манери;	критику й аналіз як інструменти глибшого розуміння мистецтва;	цінність міждисциплінарних досліджень у поєднанні мистецтва з іншими науками, такими як філософія, історія, соціологія.
	мистецтво як спосіб передавання думок і почуттів;	глибину емоцій, яку можна передати через мистецькі образи;	сміливість самовираження через художні форми;	
	спільну творчу діяльність і взаємопідтримку в мистецтві.	важливість мистецтва у формуванні цінностей і настроїв.	зв'язок мистецтва з подіями історії, культури та сучасності;	
			здатність мистецтва порушувати важливі теми й викликати роздуми.	

РЕАЛІЗАЦІЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Ключові компетентності	Адаптаційно-ігровий цикл навчання (1–2 класи)	Основний цикл навчання початкової освіти (3–4 класи)	Адаптаційний цикл базової середньої освіти (5–6 класи)	Цикл предметного навчання базової середньої освіти (7–9 класи)	Профільна середня освіта (10–12 класи)
Вільне володіння державною мовою	пояснює, як мистецькі твори сприймаються через різні органи чуття, висловлює власні враження від мистецтва [2 МИО 1.1]	формулює власні судження щодо мистецтва, ділиться ідеями [4 МИО 1.4]	веде діалог про мистецькі твори; оцінює художні результати [6 МИО 1.1.1]	дискутує на мистецькі теми; аргументує та обстоює власну позицію, використовуючи приклади з мистецтва, порівнює альтернативні погляди та аналізує інформацію з різних джерел [9 МИО 1.4.1]	чітко формулює судження і коментує власну й чужу творчість, дискутує, шукає і читає літературу мистецького спрямування [12 МИО 1.1.3]

Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами	ділиться враженнями про мистецтво у доступній формі [2 МІО 3.3]	використовує елементи іноземної лексики для формулювання власних суджень про мистецтво [4 МІО 3.2]	знаходить інформацію про мистецтво іноземними мовами [6 МІО 1.4.2]	інтерпретує мистецькі твори, використовуючи іноземну лексику [9 МІО 2.4.2]	використовує іноземні джерела, термінологію, популяризує українську культуру іноземними мовами [12 МІО 1.1.1]
Математична компетентність	співвідносить розміри, форму, ритм у художніх роботах [2 МІО 2.2]	використовує симетрію, пропорції у творчості [4 МІО 2.2]	створює композиції, застосовуючи математичні у пропорціях, ритмі та масштабі для досягнення виразності та гармонії в мистецькому творі. [6 МІО 2.1.1]	досліджує внутрішню логіку й гармонію мистецьких творів, аналізуючи їхню структуру та композицію через призму математичних закономірностей — ритму, симетрії, пропорцій і просторових співвідношень [9 МІО 2.1.1]	враховує логіку та пропорційні співвідношення в сценічних композиціях, застосовуючи математичні принципи ритму, симетрії, масштабу й просторової організації, а також використовує медіаресурси для створення художніх образів у різних видах мистецтва — від театру й хореографії до

					музики, образотворчого мистецтва та медіарту. [12 МИО 2.1.2]
Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій	за підтримки вчителя / вчительки визначає об'єкти, їхні властивості та значення у мистецькому контексті, зображує явища природи та використовує природні матеріали у творчій діяльності. [2 МИО 1.3]	класифікує мистецькі об'єкти за їхніми властивостями, досліджує вплив технологій на мистецтво, створює мистецькі образи на основі спостережень природи [4 МИО 1.3]	використовує ІКТ для мистецької діяльності [6 МИО 1.3.2]	аналізує роль техніки та технологій в мистецтві (дизайн, звук, ефекти) [9 МИО 1.3.2]	застосовує технічні засоби й природничі знання для створення художніх образів та естетизації середовища за допомогою інформаційних технологій [12 МИО 1.3.1]
Інноваційність	проявляє креативність у завданнях [2 МИО 2.1]	пробує нові способи виконання [4 МИО 2.2]	винаходить нестандартні мистецькі рішення [6 МИО 1.1.3-1]	впроваджує нові мистецькі ідеї, оцінює власну творчість [9 МИО 2.2.1-4]	генерує, впроваджує інновації, виявляє впевненість і відповідальність за мистецькі проекти [12 МИО 2.4.3]
Екологічна	передає любов	створює твори з	утілює екологічні	поширює ідеї	виявляє емоційно-

компетентність	до природи в образах [2 МИО 1.2]	природних матеріалів [4 МИО 1.2]	теми у творчості [6 МИО 4.1.1]	свідомого споживання через мистецтво [9 МИО 4.1.1]	ціннісне ставлення до довкілля, відображає екологічні теми у творчості [12 МИО 2.4.4]
Інформаційно-комунікаційна компетентність	створює та використовує прості мистецькі інформаційні продукти (тексти, зображення, звуки, відео тощо) для вираження власних ідей, емоцій, творчих задумів або для презентації результатів художньої діяльності [2 МИО 2.4]	створює мистецькі інформаційні продукти, поєднуючи текст, зображення, звук тощо для вираження творчих ідей та/або презентації результатів художньої діяльності [4 МИО 2.4]	створює та вдосконалює цифрові мистецькі проекти з використанням програмних засобів для розв'язання творчих завдань, вираження ідей або реалізації художніх задумів [6 МИО 2.2.1] --	створює мистецькі інформаційні продукти та поєднує їхні складові (текст, зображення, звук тощо), працюючи самостійно або в команді; обґрунтовано формулює власні критерії оцінювання якості цих творів [9 МИО 2.4.3]	створює і презентує мистецькі ідеї засобами цифрових технологій, розпізнає маніпулятивний контент [12 МИО 1.2.2]
Навчання впродовж життя	проявляє цікавість до мистецтва [2 МИО 3.1]	формує власні естетичні смаки та середовище [4 МИО 3.1]	планує мистецькі завдання та виявляє наполегливість під час роботи над проектом [6	справляється з творчими викликами, усуває помилки у процесі художньої діяльності та	самостійно опановує мистецькі матеріали, техніки та інструменти, досліджує їхні

			МИО 2.2.2]	використовує їх як можливість для вдосконалення мистецького проєкту й особистісного зростання [9 МИО 2.2.2]	виражальні можливості, виявляє зацікавлення сучасними мистецькими практиками та застосовує здобуті знання для втілення творчих задумів і розв'язання художніх завдань у різних видах мистецтва [12 МИО 3.1.1]
Громадянські та соціальні компетентності	створює твори на теми рідного краю [2 МИО 2.5]	працює у групі над проєктами [4 МИО 1.1]	бере участь у культурних подіях [6 МИО 4.3.1]	аналізує мистецтво як інструмент громадянської позиції [9 МИО 4.3.2]	бере участь у реалізації громадських проєктів, усвідомлює значення мистецтва в соціокультурному просторі [12 МИО 4.1.1]
Культурна компетентність	знайомиться з різними культурами через мистецтво [2 МИО 4.2]	порівнює традиції в мистецтві [4 МИО 3.3]	розвиває емоційно-чуттєву сферу через сприйняття мистецтва [6	інтерпретує твори різних культур [9 МИО 4.2.1]	аналізує способи культурної комунікації, створює художні образи,

			МИО 4.2.1]		інтерпретує явища різних культур [12 МИО 4.2.1]
Підприємливість і фінансова грамотність	виявляє ініціативу у творчості [2 МИО 2.5]	планує виконання простих проєктів [4 МИО 2.5]	працює в команді для створення мистецьких продуктів [6 МИО 2.5.2]	розуміє економічну цінність мистецької діяльності [9 МИО 1.3.2]	реалізує мистецькі проєкти, оцінює їхнє практичне втілення, презентує в культурному просторі [12 МИО 1.1.2]

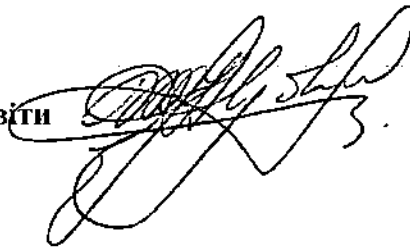
РЕАЛІЗАЦІЯ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Наскрізнi вiмiння	Адаптацiйно-iгровий цикл навчання (1–2 класи)	Основний цикл навчання початкової освіти (3–4 класи)	Адаптацiйний цикл базової середньої освіти (5–6 класи)	Цикл предметного навчання базової середньої освіти (7–9 класи)	Профiльна середня освіта (10–12 класи)
Читати з розумінням	слухає та розуміє зміст мистецьких казок, легенд, історій [2 МИО 1.4]	розпізнає правдиву та неправдиву інформацію про мистецтво [4 МИО 1.2]	дотримується авторських прав; працює з джерелами інформації [6 МИО 4.3.1]	аргументує і порівнює джерела інформації про мистецтво [9 МИО 1.4.1]	обґрунтовує позицію щодо достовірності мистецьких джерел [12 МИО 1.4.1]
Висловлювати власну думку	розповідає про побачене у творі мистецтва [2 МИО 1.1]	формулює припущення щодо мистецьких явищ [4 МИО 1.4]	висловлює думку про роль мистецтва в суспільстві [6 МИО 1.1.3]	аргументує автентичність мистецьких зразків [9 МИО 1.4.2]	формує і пояснює власну мистецьку картину світу [12 МИО 1.3.2]
Критично і системно мислити	аналізує прості образи й форми у творах [2 МИО 1.2]	класифікує мистецькі елементи за властивостями [4 МИО 1.3]	оцінює достовірність джерел про мистецтво [6 МИО 1.4.2]	оцінює доцільність використання технологій у мистецтві [9 МИО 1.1.2]	аналізує сучасні мистецькі тенденції в різних галузях [12 МИО 1.1.2]
Логічно обґрунтовувати позицію	висловлює власне ставлення до твору [2 МИО 1.1]	пояснює мистецькі процеси у знайомому середовищі [4 МИО 1.1]	аналізує дані для підтвердження мистецьких ідей [6 МИО 1.2.2]	оцінює достовірність мистецьких даних [9 МИО 1.2.2]	обґрунтовано обирає технології для мистецької діяльності [12 МИО 1.1.1]

Діяти творчо	створює прості образи (малюнок, танець) [2 МИО 2.1]	розробляє послідовність дій для творчого завдання [4 МИО 2.1]	експериментує з мистецькими моделями [6 МИО 1.3.2]	усуває проблеми, виявляє несправності, шукає рішення [9 МИО 3.2.2]	пропонує нестандартні та інноваційні рішення у процесі створення мистецьких проєктів [12 МИО 2.4.3]
Виявляти ініціативу	використовує цифрові пристрої для творчості [2 МИО 3.1]	обирає засоби для реалізації мистецької ідеї [4 МИО 3.1]	оцінює ресурси для реалізації творчих проєктів [6 МИО 2.4.1]	експериментує з ресурсами, створює мистецьку цінність [9 МИО 2.4.1]	створює й оцінює моделі для вирішення творчих завдань [12 МИО 1.3.1]
Конструктивно керувати емоціями	працює в парі, підтримує товаришів [2 МИО 2.5]	коментує свій внесок у групову роботу [4 МИО 2.5]	виявляє наполегливість у разі помилок [6 МИО 2.2.2]	розуміє емоційний стан учасників / учасниць групи [9 МИО 2.5.3]	працює гнучко, пристосовується до змін у проєкті [12 МИО 2.5.1]
Оцінювати ризики	дотримується правил безпеки в роботі з матеріалами [2 МИО 4.2]	добирає безпечні матеріали і ресурси [4 МИО 4.2]	оцінює важливість мистецької інформації [6 МИО 1.3.1-1]	визначає ризики у мистецькому процесі [9 МИО 1.3.2]	обирає технологічні рішення для безпечного середовища [12 МИО 3.2.1]
Приймати рішення	вибирає колір, сюжет, матеріал для	поєднує елементи у створенні роботи [4 МИО 2.4]	обирає пристрої для реалізації ідеї [6 МИО 1.1.2]	досліджує можливості цифрових засобів [9 МИО 3.1.1]	тестує, вдосконалює продукт за відгуками й

	образу [2 МИО 2.4]				середовищем [12 МИО 2.2.2]
Розв'язувати проблеми	організовує робоче місце з дорослими [2 МИО 3.2]	налаштовує інструменти для творчості [4 МИО 3.2]	налагоджує творчий процес [6 МИО 2.2.1]	виявляє помилки і вдосконалює результати [9 МИО 2.2.2]	формулює причини проблем і пропонує рішення [12 МИО 3.2.2]
Співпрацювати з іншими	співпрацює з іншими у процесі створення мистецького продукту [2 МИО 3.3]	разом з іншими створює і обговорює мистецькі роботи [4 МИО 3.3]	усвідомлює роль у команді [6 МИО 2.5.2]	створює колективні мистецькі продукти [9 МИО 2.4.3]	враховує ідеї й емоції інших у творчих процесах [12 МИО 2.5.2]

Генеральний директор
директорату шкільної освіти

Михайло АЛЬОХІН